

En defensa de la Constitució

JAVIER PÉREZ ROYO

CATEDRÀTIC DE DRET CONSTITUCIONAL DE LA UNIVERSITAT DE SEVILLA

En totes les democràcies normalitzades, l'instrument de defensa de la Constitució són les clàusules de reforma. Aquest va ser un dels grans descobriments del constituent dels Estats Units l'any 1787.

Per primera vegada es va diferenciar normativament el poder constituent dels poders constituïts, es va limitar la potestat d'aquests últims per modificar el resultat del pacte constituent actuant de manera ordinària i es va contemplar un procediment perquè es pogués revisar de manera jurídica ordenada el contingut de l'esmentat pacte. La reforma es va definir simultàniament com el límit jurídic que impediria que es creés dret anticonstitucional pels poders constituïts, però també com la via jurídica a través de la qual la societat podria procedir a renovar, quan calgués, el pacte constituent originari.

En aquesta combinació de límit i de via és on rau l'espai de la reforma com a instrument de defensa de la Constitució. Ha d'impedir que sigui vulnerada, però també ha de possibilitar que s'adapti als canvis que inevitablement es produeixen en societats que són extraordinàriament dinàmiques. A empentes i rodolons, l'institut de la reforma es va anar imposant en el constitucionalisme europeu. En el dia d'avui ja ningú discuteix que és l'instrument de defensa per excel·lència de la Constitució democràtica, en què descansa el seu propi valor normatiu.

Però més important que aquest consens teòric és el consens pràctic que s'ha anat produint en l'ús de la reforma per tots els països democràticament constituïts. Ja que el més decisiu és això últim. Tots els països democràticament constituïts es caracteritzen perquè reformen periòdicament les seves constitucions. Són democràtics, es mantenen com a països democràticament constituïts, perquè reformen les seves constitucions; i reformen les seves constitucions perquè estan democràticament constituïts.

La utilització de la reforma és un dels millors indicadors de la salut de la democràcia, en la mesura que, a través seu, es produeix la renovació del pacte constituent, la incorporació a aquest dels ciutadans que no hi van poder participar. A través de la reforma s'expressa la solidaritat intergeneracional, que és l'única que pot donar estabilitat indefinida a una fórmula de convivència. Per això quan un país no és capaç de reformar la seva Constitució, vol dir que té un problema molt seriós.

Això és el que passa a Espanya. Més ben dit, això és el que ha estat passant a Espanya des que es va iniciar l'aventura de l'Estat constitucional a començaments del segle XIX. Aquest és un dels fets diferencials del constitucionalisme espanyol respecte del constitucionalisme europeu occidental. Els altres països europeus han fet ús de la reforma en el passat, i en el present segueixen fent-ne ús. A Espanya, per contra, no hem estat mai capaços de reformar la Constitució, sinó que periòdicament hem canviat de Constitució.

I continuem sense ser-ne capaços. Amb la Constitució del 1978 vam aixecar moltes de les hipoteques que havien dificultat la possibilitat mateixa d'estabilitzar un règim constitucional del nostre país, però encara en falta aixecar algunes més. I entre elles destaca la nostra incapacitat per reformar la Constitució. Sembla que els espanyols únicament som capaços de posar-nos d'acord per fixar la nostra fórmula de convivència quan no tenim més remei que fer-ho. Els nostres pactes constituents són el resultat de la necessitat i no pas d'un acord voluntàriament assolit en condicions de llibertat.

Després de la mort del general **Franco**, ens vam posar d'acord perquè no podíem no posar-nos-hi. Però transcorreguts 30 anys des d'aleshores, i després de 27 anys de vigència ininterrompuda de la Constitució, som incapaços d'arribar a un acord per introduir alguna reforma, malgrat que tothom coincideix a dir que n'hi ha algunes, com la del Senat, que són imprescindibles. A Espanya, el pacte constituent ha estat sempre expressió de la necessitat i no de la llibertat. Ens hem de demostrar a nosaltres mateixos que som capaços de

renovar la nostra voluntat de viure junts perquè volem i no perquè no tinguem més remei que fer-ho. Això és el que significa la reforma.

Sota aquest signe va començar l'actual legislatura. Davant del tancament constitucional progressiu del PP, que va passar d'incloure la reforma constitucional del Senat en el seu programa electoral del 1996 a l'anatematització de qualsevol proposta de reforma com un acte anticonstitucional des que va arribar al Govern, el partit socialista, a conseqüència de la renovació generacional de la seva direcció, ha convertit la reforma del bloc de la constitucionalitat --Constitució i estatuts-- en un dels eixos vertebradors de la seva política.

No sembla que el projecte socialista pugui acabar obrint-se camí. Llevat que la posició del PP canviï de manera radical, les reformes que es facin seran les que es puguin fer sense comptar amb ell, com previsiblement passarà amb la reforma de l'Estatut i, molt probablement també, amb la de l'Estatut andalús.

Vol dir, doncs, que estem entrant en una fase d'estancament constitucional preocupant. El tancament davant de qualsevol mena de reforma, disfressat de defensa de la Constitució, i exemplificat de manera eloqüent per la concentració promoguda pel PP aquest dissabte a la Puerta del Sol, és un pèssim indicador de l'estat de salut del nostre text constitucional. El que formalment es presenta com una defensa de la Constitució és materialment un dels pitjors atacs que se li poden dirigir. L'evidència empírica de la qual disposem indica de manera concloent que les constitucions que no es reformen es moren.

ARTICLE PUBLICAT A EL PERIÓDICO DE CATALUNYA EL 2 DE DESEMBRE DE 2005